

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibus, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm Septembris Et Octobris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10262

De S. Mauricio & socijs martyribus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77413)

idem sententiū quædam in verbis diuersitas exprimat. Vndè cùm Matthæus, qui regalem Domini personam susceperat describendam, in genealogiæ contextu Reges enumeret, Lucas ad ipsum Dauid, nō regium schema profecutus, sed per eos qui Reges non fuerant, ascendit ad Nathan filium Dauid, qui nec ipse Rex fuit. Vndè diuinitus actum est, vt non habeat socium subsequenter, qui styli sui teneat seriem: quoniam sacerdos in sancta sanctorum solus intrabat: atque idcirco hic sine comite est, quia se circa Domini sacerdotium specialiter occupat. Matthæus autē, vt prædictum est, breuiatorem Marcum atque pedisequum habuit: quia Christi regiā dignitatem, Reges enumerando, descripsit. Regiæ quippè sublimitatis est, vt non sine comitum gradiatur obsequio.

Heb. 9.

Matth. 9.

Psal. 115.

Cant. 3.

Hunc ducem & nos sequamur, dilectissimi fratres mei, non Euangelium breuiando, sed Euangelica præcepta seruando. Hunc ad vitam sequamur itineri præuium. Huius salutarum imitemur exemplum, qui mox, vt vocantis se Saluatoris audiuit imperium, non cunctatus est, non sua disponendi quæsiuit inducias, non amicorum petenda consilia: sed ilico diuitias spreuit, necessarios abdicauit, carnalium affectuū nexus abrupit: sicque solutus, post Christi vestigia latus & impiger properauit, & tanquàm post naufragium delatus in portum, diuinum illud cæleuma cantauit: Dirupisti, Domine, vincula mea: tibi sacrificabo hostiam laudis. Vel illud, quod sponsa modulatur in canticis canticorum: Paululum cùm pertransissem eos, inueni quem diligit anima mea: tenui, nec dimittam eum, Amen.

MARTYRIVM FORTISSIMORVM MARTYRVM, MAVRICII ET SOCIORVM EIVS,
ab Eucherio Lugdunensi Episcopo conscriptum.

EPISTOLA EVCHERII LVGDVNENSIS
Episcopi ad Syluium Episcopum.

Omino sancto & beatissimo in Christo Sylui Episcopo, Eucherius Episcopus. Mihi ad beatitudinem tuam, scriptam nostrorum martyrum passionem. Verebar nanque, nē per incuriā tam gloriosi gesta martyrij ab hominum memoria tempus aboleret. Porro ab idoneis authoribus rei ipsius veritatem quæsiui, ab his utique, qui affirmabant se ab Episcopo Geneuensi sancto Isaac, hūc, quem protuli, passionis ordinem cognouisse: qui, credo, rursū hæc à viro temporis anterioris acceperit. Itaque cū alij ex di-

Nota anti-
quā deuoti-
onē, & caue
hæreticorū
in sanctos
blasphemias.

uerfis locis atque prouincijs in honorem officiumque sanctorum, auri atque argenti, diuersarumque rerum munera offerant, hos scripta, si vobis suffragantibus dignantur, offerimus: utique exposcentes pro eis intercessionem omnium delictorum, atque in posterum iuge præsidium patronorum semper meorum. Memento te vos quoque nostri in conspectu Domini, sanctorum semper officijs inhærentes, domine sancte & merito beatissime frater.

EIVSDEM PROLOGVS IN MARTYRIVM
S. Mauricij & sociorum eius.

Agaunum
locus Sa-
baudæ est.

Sanctorum passionem martyrum, qui Agaunum locum glorioso sanguine illustrant, pro honore gestorum stylo explicauimus: ea utique fide, qua ad nos martyrij ordo peruēnit. Nam per succedentium relationem, rei gesta memoriam nōdūm intercepit obliuio. Et si pro martyribus singulis loca singula, quæ eos possident, vel singulæ vrbes insignes habentur: nec immerito, quia pro Deo summo preciosas animas refundunt: quanta excolendus est reuerentia facer ille Agaunensium locus, in quo tot pro Christo martyrum millia ferro cæsareferuntur? Nunc ipsam beatissimam passionis causam loquamur.

HISTO-

DIOCLETIANVS Romanę reipublicę princeps, cūm
ad Imperium totius orbis fuisset electus, omnesque pro-
uincias turbari quorundam præsumptione perspiceret:
ad consortium Imperij vel laboris, olim sibi commilito-
nem Herculeum Maximianum, Cæsarem fecit: eumque
contra Amandum & Aelianum, qui in Bagaudarum no-
men præsumptione seruili arma commouerant, ad Gal-
lias destinauit. Cui ad supplementum exercitus, legionem
Thebæam ex orientalibus militibus ire præcepit. Quæ le-
gio sex millia, sexcentos sexaginta sex viros validis animis,
& instructos armis, antiquorum Romanorum habebat
exemplo. Hi igitur milites Christianę religionis ritum oriẽtali traditione à Hieroso-
lymitanę vrbis Episcopo susceperāt, fidemque sacram virtuti & armis omnibus præ-
ponebant. Ad urbem quippè Romam itinere attingentes, eandem Christianitatis
fidem, quam acceperant, apud beatum Marcellinum prædictę Romanę vrbis Pon-
tificem confirmauerunt: vt antè gladio interirent, quàm sacram fidem Christi, quam
acceperant, violarent. Recepti igitur à Diocleciano Cæsare, iubentur vt post Maxi-
mianum collegam iter, quod ceperant, ad Gallias tenderent.

Maximianus Cæsar vñ quidem militiæ bellis aptus, sed idolorũ specialis cultor,
ferus animo, auaritia crudelis, libidini deditus, cæterisque vitij obsessus, serenitatem
Imperatoriam nimia crudelitate polluerat. In Galliam properans, ad Alpium Poeni-
narum aditum venit. Transmeantibus iter Alpium, post arduam & horridam viam,
subitò æqualis loci campestris occurrit & grata planities. Quo in loco oppidum fa-
ctum est, quod Octodorus nomen accepit: circa quod irrigua fluminibus prata, &
agrorum fertilis cultura porrigitur: præcipuè deinde Rhodani fluminis validus cur-
sus offertur. Transcensis igitur Alpibus, Maximianus Cæsar Octodorũ venit: ibique
sacrificaturus idolis suis, conuenire exercitum iussit, atroci proposita iussione, vt per
aras dæmonibus consecratas iurarent, æqualibus sibi animis contra Bagaudarum
turbas esse pugnandum: Christianos verò, velut inimicos dijs suis, ab omnibus per-
sequendos. Quod vbi primũ peruenit ad notitiam Thebææ legionis, præteriens
Octodorense oppidum, ad locum, cui Agauno nomen est, celeriter properauit: vt
octo millium spatio ab Octodoro separata, necessitatem committendi sacrilegij præ-
reret. Quo in loco ita vallis rupibus Rhodani fluminis cursus arctatur, vt com-
mendi facultate subtracta, constratis pontibus viam fieri itineris necessitas imperaret.
Vndique tamen imminentibus saxis, paruus quidem, sed amœnus irriguis fontibus,
campus includitur: vbi fessi milites legionis Thebææ post laborem tanti itineris re-
federant. O quanta reuerentia excolendus est sacer locus iste, in quo tot pro Chri-
sto martyrum millia ferro Cæsaris puniuntur.

Maximianus Cæsar, dum ad sacramenta superiũs memorata, cunctos in exercitu
suo cogeret, agnouit, vt diximus, prætergressam legionem. Subitò iracundiæ furore
completus, satellites mittit, vt legionem ad sacramentorum suorum sacrilegia reuo-
carent. Erat in eadem legione primicerius Mauricius, & signifer Exuperius, & Can-
didus senator: qui ita cõmilitonibus suis præerant, vt amore potius diuinitatis, quàm
terrore militari, obedienda præciperent: Viri in rebus bellicis strenui, & virtute no-
biles, sed fide in Deum nobiliores: erga Imperatorem fortitudine, erga Christũ de-
uotione certabant. Euangelici præcepti sub armis custodes, reddebant quæ Dei erāt,
Deo: & quæ Cæsaris, Cæsari restituebant. Requiritur itaque, quid Maximianus Cæsar,
ira dictante, mandasset. Dicitur est ab ijs, quos Cæsar miserat, milites omnes immo-
lasse hostias, libasse sacrificia, & sacramenta phanatici ordinis præbuisse: iubere Cæ-
sarem, vt legio festinanter reuertens, cõmilitonum pareret exemplo. Tunc hi, qui
præerant legioni, miti affatu dedere respõsum, ob hoc prætergressos se Octodorum,
quia iam fama ad eos sacrificiorum ordinem detulisset: fas sibi visum, esse, nè dæmo-
num aris Christiani contaminari viderentur, Deum viuum colere, traditam Orienta-
li more religionem vsque ad diem vite vltimum perenniter custodire. Ad bellorum
vsum paratam legionis esse virtutem: ad committenda verò sacrilegia, sicut Cæsar
præcepit, Octodorum non redire.

Reuer-

21. Septem-
bris.
Cap. 1.

Bagaudarũ
tumulus.

Virtuti, pro
viribus.

S. Martyrea
Romę suam
confirmant
fidem.

Cap. 2.

Octodorus
est in Sa-
baudia.

Prætereunt
Octodorũ
Thebæi mi-
lites, nè sa-
crificet dijs.

Cap. 3.

S. Maurici-
us primice-
rius legio-
nis Thebææ.

Virtute,
pro viribus
& fortitu-
dine.
Matth. 23.

Thebæi
martyres
nolunt dæ-
monibus
sacrificare.

Cap. 4.

Reuersus itaque satelles, nunciat obstinatos esse animos legionis, nec velle præceptis Imperatoris obedire. Tunc Maximianus Cæsar iracundiâ nimietate succensus, ad hanc vocem subito furore profilit, dicens; Ergo ne milites mei Imperatoria præcepta & sacrorum meorum ordinem spernunt? Sanciendum erat vindicta publica, etiamsi tantum maiestatem regiam contemnere voluissent. Iungitur despectui meo caelestis iniuria, & mecum pariter religio Romana contemnitur. Sentiat contumax miles, me non solum mihi, sed etiam dijs meis, dare posse vindictam. Iam fidelissimorum meorum turba festinet: decimum quenque morti funesta fors præbeat. Discant aequali nece, quos ordo præmiserit moriendi, qualiter Maximianus vel sibi, vel dijs suis hac seueritate dederit ultionem. Post hanc vocem ad apparitores iussio infauita porrigitur, ad legionem velociter properatur, crudelia præcepta referantur: traduntur neci, quos ordo reperit numerandi. Latè percussoribus ceruices præbent, solaque inter eos est de gloriose mortis occupatione contentio. Perfecto itaque scelere, vt Octodorum legio redeat, iubetur. Tunc Mauricius primicerius, paululum à satellitibus regijs segregatus, conuocat legionem, & hac oratione sanctiores alloquitur:

Decimus quisque ex illis trucidatur.

Cap. 5.
Oratio præclara sancti Mauricij ad suos.

Matth. 26.

Sacri sanguinis reliquia.

Dan. 3.

Dan. 7.

Vera gloria

Cap. 6.
Rursus decimus quisque caditur.

Egregia S. Exuperij oratio.

Gratulor virtuti vestræ, commilitones optimi, quod amore religionis, nullâ vobis Cæsaris præceptum attulit formidinem. Gaudentibus quodammodo animis tradi ad necem gloriosam commilitones vestros vidistis. Quam timui, nè quisquam, quod armatis facile est, specie defensionis beatissimis funeribus manus obuiâ afferre tentaret. Iam mihi ad huius rei interdictum Christi nostri parabatur exemplum, qui exemptum vagina Apostoli gladium, propriae vocis iussione recondidit: docens, maiorem armis omnibus Christianæ confidentiæ esse virtutem. Hic Deus Christus planè mæres vestras manusque prohibuit, nè quisquam diuino operi mortalibus dextris obstitere, quinimò cæpti operis fidem perenni religione completeret. Hactenus exempla sacris inserta codicibus legebamus: iam nunc per nosmetipsos, quos sequi debeamus, adspeximus. Ecce vallatus sum commilitonum meorum corporibus, quos de latere meo funestus satelles abstraxit. Adpersus sum cruore sanctorum, & sacri sanguinis reliquias vestibus meis porto: & dubito eorum sequi necem, quorum gratulans admiror exemplum? & vacat cogitare, quid Imperator iubeat, qui forte mihi mortalitatis æqualis est? Si habere aliquid virium Imperatoria præcepta potuissent, circa beatissimorum trium puerorum corpora Regis Chaldeorum valuisset incendium: nec ora leonum lacu clausus euadere propheta potuisset. Sacramenta olim dedisse nos meminimus, quod contemptu lucis ætius & desperatione vitæ defensare rempublicam deberemus. Iam tunc promissum mei corporis vilitatem, & sponsum hanc Imperatoribus fidem: nec tamen vilius mihi tunc regna caelestia promittebat. Quid, Christo spondente, faciendum est, si hoc potuimus militiæ deuotione promittere? Quinimò fortissimi commilitones, olim deuotas animas subdamus preciosissimæ passioni. Sit nobis virilis animus, fides inuiolata permaneat. Iam cerno ante tribunal Christi stantes eos, quos neci paulò ante satelles regis deputauit. Illa vera gloria est, quæ æternitatem beatam vitæ huius breuitate mercatur. Aequali omnino animo, vna voce responsum satellitibus demus, & id nunciemus: Milites quidem, Cæsar, tui sumus, & ad defensionem reipublicæ Romanæ arma suscepimus: nec vnquam aut desertores bellorum, aut proditores militiæ fuimus, aut ignaua formidinis meruimus subire flagitium. Tuis etiam obtemperare præceptis, nisi iussurum legibus Christianis, daemonum cultus & aras semper pollutas sanguine vitaremus. Comperimus præcepisse te, vt aut sacrilegijs pollueres Christianos, aut de deis interfectis nos velis terrere. Non inquiras longius latitantes: nos omnes Christianos esse cognosce. Habebis potestati tuæ subdita omnium corpora: authorem verò iuum respicientes Christum animas non tenebis.

Hæc vir sanctus dixerat: legionis probatur assensio, & Cæsari per satellites nunciatur. Inclementi præcepit iussione, vt iterum decimum renouatæ crudelitatis ordo consumeret. Post hanc vocem ad legionem velociter properatur, crudelia præcepta peraguntur: reliqui verò, vt Octodorum redeant, iubentur. Tunc Exuperius, quem ante principem vel campi ductorem superius memorauimus, correptis legionis suæ signis, hac circumstantes oratione confirmat: Tenere me, commilitones optimi, secularium quidem bellorum signa perspicitis: sed non ad hæc arma prouoco, non ad hæc bella

bella animos vestros virtutemque compello. Aliud nobis genus eligendum est preliorum. Non per hos gladios potestis ad regna caelestia properare. Robur nobis opus est animorum, inuidiaque defensio: fidem, quam Deo promissimus, in vltimis custodire. Iam de commilitonum nostrorum gloria, qua diuinum cernit obrutum, gloriosus vir Mauricius est locutus: ego vobis victoriam plenam, si Christo creditis, repromitto. Projiciant dexteram nostram arma ista cum signis militaribus: praestabit hoc Christus, vt mox in ipso caelesti, sicut promittitur, regno alia vobis Exuperium vestrum videatis signa monstrare. Vadat quini modo funestus satelles, & haec truculento regi nunciet; Milites sumus, Imperator, tui: sed tamen serui, quod liberè fatemur, Dei. Tibi militiam debemus, illi innocentiam. A te stipendium laboris accepimus: ab illo vitæ exordium sumpsimus. Sequi Imperatorem in hoc nequaquam possumus, vt authorem nostrum negemus Deum: authorem, velis nolis, tuum. Non nos aduersum te, Imperator, armauit ipsa, qua fortissima est in periculis, desperatio. Tenemus ecce arma, & non resistimus: quia mori magis, quam vincere, volumus: & innocentes interire, quam noxii viuere, praecipiamus. Si quid in nos vltra statueris, ignem, tormenta, ferrum: subiici parati sumus. Christiani sumus, persequi Christianos non possumus. Inexpugnabiles legionis istius animos, Caesar, agnosce. Tela projicimus: exarmatas quidem dexteras satelles tuos; sed armatum fide catholica pectus inueniet. Occide, prosterne: fecundas gladijs percussoribus ceruices praebemus intrepidi. Haec nobis iucundiora sunt, dummodo te cum sacrilegis tuis contemnamus; ad regna iam nunc caelestia properantes. Flagrabat enim iam tunc in beatissimis viris martyrij gloriosus ardor.

Sancti diuinum cernunt obrutum.

Sanctorum constantia martyrum.

Hac mandata legionis remeans ad Maximianum Caesarem satelles nunciat. At ille cum talia audisset, obstinatosque in fide Christi cerneret animos virorum, desperans gloriosam eorum constantiam posse reuocari: quasi nihil iterato fuisset scelere perpetratum, ire prope exercitum iubet, & circumfundi imperat legionem, nullumque de tanto sanctorum exercitu praecipit relinqui. Ventum itaque est: circumstetit beatam legionem turba carnificum. Omnis aetas sine discretionem perimitur, lanianturque beata corpora: & deuotas Deo animas fidei mortis professione commendant. Operata est terra illic procumbentibus in morte corporibus iustorum, fluxeruntque preciosi sanguinis riuus. Quae vnquam rabies absque bello tantam humanorum corporum stragem dedit? Quae feritas ex sententia sua tot simul perire vel reos iussit? Nè iusti punirentur, multitudo non obtinuit, cum inultum esse soleat, quod multitudo delinquit. Hac igitur crudelitate immanissimi tyranni confectus est sanctorum populus, qui contempsit rem praesentium ob spem futurorum. Sic interfecta est illa plane Angelica legio: quae, vt credimus, cum Angelorum legionibus iam collaudat Deum in caelis. Peracta tandem caede, inter omnes sanctorum percussores praeda diuiditur. Nanque Maximianus facultatem dederat, vt quisquis legionis illius militem iugulasset, interempti spolijs vteretur. Diuisa igitur omni praeda, ad vescendum epulandumque victrix turba confedit.

Cap. 7.

Caduntur ad vniuersos reliqui martyres.

Diuiditur praeda à sacrificijs.

Interea veteranus quidam, vltimæ ætatis senio fatigatus, nomine Victor, ad contaminatum caedibus locum itineris necessitate deductus est. Dum ad epulas pro ætatis veneratione ab omnibus rogaretur, requirere coepit, quænam esset causa lætitiæ, quod inter tot corpora interemptorum, gaudentes exultantesque possent milites epulari: dictum à quodam est, quod legio Christianæ studio legis, caeremonias Romanas cultumque deorum pariter cum Imperatoris iussionibus contemnere voluisset, datamque neci esse, vt disciplina militaris traditus ordo, seuerius teneretur. Tunc Victor altè gemitum trahens, grauiterque suspirans, detestatus conuiuas, detestatusque conuiuium, exclamat; Heu me, qui per tot annorum militiam ad hanc ætatem veni, & in hac legione militare non merui. Quam benè inter tales, gloriosæ mortis honore donatos, finem vitæ inuenire potuissem? Saltem si commilitare indignus eram, vel me ante has duas horas viandi necessitas detulisset, vt senilis pectoris cruor, tantorum virorum victimis misceretur. Obruleram corpus hoc neci, dummodo tantæ laudis consortio non carerem. Talia dicentem prophanorum statim turba vallaui, quæ, vtrum Christianus esset, respondere minaciter iubet. At ille paululum oculos ad caelum erigens, tali percontantibus sermone respondit; Longus me viuendi usus ad hanc, quam videris, perduxit ætatem. Quæcunque in hoc mundo agitur, aut studium reperit, aut rerum volubilitas agit, aut varius semper casus infestat. Quodcunque

Cap. 8.

Victoris veterani militis vitæ vox.

volu-

volumus, optamus, scimus aut cupimus, totus mundus caligine submersus, tenebris circumfluentibus latet, nisi nobis aut viam Christus ostenderit, aut lumen Christi affulserit. Quod ego fideli mente perpendens, vti nam vltimo contester affectu: quod si me ad tempus paulò antè trucidatæ legionis itineris necessitas detulisset, conuiujs & epulis vestris horum funerum consortium prætulisset. Sed iam nunc præstabit Christus, vt Christianum me, vel ob professionem meam, transire vltius per beata funera non sinatis. Hæc eum loquentem subita percussoris obruncat infania. Ità vir sanctus consortium sanctorum celeri confessione promeruit, cæterisque martyribus in eo loco, sicut morte, ità est honore coniunctus.

Capite S.
Victor trū-
catur.

Cap. 9.

Hæc nobis tantum de numerosa istorum multitudine martyrum comperta sunt nomina, beatissimorum Mauricij, Exuperij, Candidi atque Victoris. Cætera verò nomina nobis quidem incognita, sed in libro vitæ sunt scripta. Nam ex eadem legione fuisse dicuntur Ursus & Victor, quos Solodoro passus fama cõfirmat. Solodorus verò castrum est super Arulam flumen, non longè à Rheno positurum. Neque illud silendum, quem deindè Maximianus progressus exitum consecutus est. Cùm dispositis insidijs genero suo Constanti, tunc regnum tenenti, mortem moliretur, deprehenso dolo illius, apud Massiliam captus, nec post multum strangulatus, impiam vitam digna morte finiuit.

Constanti
Chlorus pa-
ter Cõstan-
tini Magni.

Maximiani
in certis.

Cap. 10.

Rhodanus
S. Innocen-
tij membra
eicit sepul-
turæ cõmi-
litonum so-
cianda.

Neque hoc omittendum est, quòd post longum temporis tractum beati Innocentij martyris membra Rhodanus reuelauit. Iugi quippè alluione vicinum in se cæspitem vergens, religiosa quadam soli pernicie ad sepulturam martyris famulatrix vnda peruenit. Prolatas nanque reliquias leniter lambens, non ideò à sinu terræ protulit, vt in gurgitis sui procellam demergeret, sed ob gloriosam deuotionem, quasi intrà ambitum basilicæ cæteris martyribus sepultura præceret locuri. Cuius translationem à sanctæ recordationis Domitiano Geneuensi, & Grato Augustanæ vrbis, vel Protasio, tunc temporis illius loci Episcopo, celebratam recolentes, quotidiana deuotione & laudibus frequentamus.

Cap. 11.

Theodorij
martyrum
corpora re-
uelantur.

At verò beatissimorum Agaunensium martyrum corpora, post multos passionis suæ annos, sancto Theodoro illius loci Episcopo reuelata traduntur. In quorum honorem cùm extrueretur basilica, quæ vastæ tunc adiuncta rupi, vno tantum latere accliuus iacebat, sed nunc, iubente præclaro meritis Ambrosio, loci illius Abbate, denudè edificata, biclinis esse dignoscitur: quid miraculi tunc apparuerit, nequaquam tacendum putauit. Accidit, vt inter reliquos artifices, qui inuitati conuenisse ad hoc opus videbantur, quidam esset aurifex, quæ adhuc gentilem esse constaret. Hic cùm Dominico die, quo cæteri ad expectanda diei eius festa abscesserant, in eadè domo, in qua arte agebat, solus substitisset, in illo secreto se subito manifestantibus sanctis, hic idem aurifex rapitur, atque ad pœnam vel ad supplicia distenditur. Et visibiliter turbam martyrum cernens, verberatus etiam increpatur, quòd vel die Dominico solus ecclesiæ deesset, vel illum ornatu operis sancti suscipere gentilis auderet. Quod ideò misericorditer à sanctis factum constitit, vt artifex ille consternatus & territus, salutare sibi nomen posceret: statimque Christianus effectus est.

Pœna labo-
rantis Do-
minico die.

Cap. 12.

Paralytica
sanatur.

Multa sunt
quotidiè
miracula.

Neque illud in sanctorum miraculis prætermittendum, quod per eadem loca omnibus notum est. Mater familiars Quinti, egregij atque honorati viri, cùm ità paralyti fuisset abstracta, vt etiam pedum vsus negaretur, à viro suo, vt illuc per multum itineris spatium deferretur, poposcit. Quòd cùm peruenisset, sanctorum martyrum basilicæ famulantium manibus illata, pedibus ad diuersorium redijt, ac sanitatis de præmortuis membris miraculum suum ipsa circumtulit. Hæc duo miracula passioni sanctorum inferenda credidi. Cæterum satis multa sunt, quæ vel in expugnatione dæmonum, vel in restauratione claudorum, aut sanitate februm, cæterisque infirmantibus quotidie per seruos suos virtus Domini operatur: quæ multa narranda sunt, si per singula scribantur. Tamen fidelium cordibus absque lectione cognita esse noscuntur, quæ & quanta & qualia miracula per seruos suos ad honorem & gloriam nominis sui, Dominus operari non desinit. Pro coipso, die noctuque psalmodum hymnorumque decantatio non desistit: quod iubente sancto & præclaro Christi martyre beato Sigismundo Rege institutum, hinc vsque hodie, Deo protegente, est conseruatum. Propterea laudes serui Dei canentes, ore persoluunt illi, cui est honor & gloria, imperium & potestas, per omnia secula seculorum, Amen.

Ex

Ex Gregorij Turonen. de gloria martyrum Lib. 1. Cap. 76.

VM Guntrannus Rex ita se spiritualibus actionibus mancipasset, vt relictis seculi pompis, thesauros suos ecclesijs & pauperibus erogaret: accidit, vt misso presbytero, munera fratribus, qui sanctis Agaunensibus deseruiunt, ex voto transmitteret, precipiens presbytero, vt ad eum rediens, sanctorum sibi reliquias exhiberet.

Guntrannus Rex multa largitur ecclesijs & pauperibus

Igitur dum expleta Regis præceptione, regrederetur cum pignoribus, Lemanni lacu, per quem Rhodanus influit, nauigium petijt. Extenditur autem lacus ille in longitudine quasi stadijs quadringentis: in latitudine verò stadijs centum quinquaginta. Denique reuertens presbyter, vt diximus, cum nauigium hoc fuisset aggressus, subitò tempestas exorta, fluctus tollit ad sidera, surgunt vndarum montes, & nunc puppis nauiculæ, prora dehiscente, fertur in altum: nunc iterum demersa puppi, prora tollitur in sublime. Turbantur nauæ, & nihil aliud, nisi sola mors in hoc periculo præstolatur. Tunc presbyter, cum videret se his fluctibus obrui, & spumis vndarum ipsarum grauitè operiri, extractam à collo capsulam, quæ sanctorum pignora continebat, vndis tumentibus fidus obiicit, ac sanctorum præsidium clara inuocat voce, dicens: Nè peream in his fluctibus, virtutem vestram deprecor, martyres gloriosi! sed potius qui iugiter pereuntibus præbetis auxilium, mihi (quæso) dexteram salutis porrigere dignemini: fluctus opprimite, nosque ad litus oratarum vestri adiutorij ope deducite. Et hæc dicens, cessante vento, decedentibus vndis, ad litus euecti sunt. Hæc ab ipso cognoui presbytero. In hoc stagno ferunt tructarum piscium magnitudinem vsque ad centum librarum pondera trutinari.

Lemannus lacus.

Nota sacrarum reliquiarum vim.

Fragmentum Epistolæ Decani & Canonicorum Castrj noui in Gallijs, ad reuerendissimum Archiepiscopum Coloniensem Philippum.

VM beatus Martinus cum paucis admodum comitibus sub habitu peregrini, Roma egrediens, in mente haberet orare in loco tanta excolendo reuerentia, in quo tot pro Christo martyrum millia preciosum sanguinem effudissent, Agaunum venit. Et completa oratione, à monachis (Nam monachi tunc temporis locum possidebant) de reliquijs eorūdem martyrum aliquid sibi deuotè donari petijt. Qui personam adumbratam schemate non cognoscentes & repellentes, dare prorsus renuerunt: non fortè charitatis fonte in eis exhausto, sed verentes, nè homini incognito & aduenæ aliquid de tanto credentes thesauro, offensam incurrerent: maxime autem Deo in hac repulsa id prouidente, vt Solem, paupertatis amictum cilicio, occultationis absterfa nube reuelaret, & claritatis eius radios per regionis illius spatia diffunderet: quisque vel quantus esset Martinus, coruscatione mirabili illius partis orbi terræ illucefceret. Abiectus igitur ab hominibus sacerdos, vt semper, & hic patientiam amplectens, nihil motus, ad diuinum more suo se contulit præsidium, & ab incolis saltem locum, roseo quondam cruore purpuratum, sibi ostendi obtinuit: vbi flexis genibus, corde, vultu & manibus in cælum directis, cum summa deuotione dominatorem terræ & mortis orauit, cui nec capillus de capite nostro perit, vt qui in die nouissimo totam hominis substantiam in ictu oculi reparaturus est, aliquid ex sanguine militum suorum, pro gloria sui nominis illic effuso & absorpto, de abyssis terræ, ad laudem suæ maiestatis & martyrum honorem, dignaretur refundere.

S. Martinus inuicit Agaunensium martyres.

Petit sibi dari reliquias sed patitur repulsam.

Deindè exempto vagina cultello, altera manu virentis coma graminis comprehensâ, mox vt altera in gyro, id est, in modum coronæ caspitè incisum sustulit: mirum dictu, & inauditum hæcenus miraculum: densus ab ipso caspite copiosi sanguinis imber distillare coepit. De quo Martinus, quantum diuina largitas cõtulit, cum summa veneratione & gratiarum actione lætus suscipiens, per vascula, ad hoc de industria facta, dispertiuit, & reditum cum exultatione maturans, cum suis iter arripuit. Sed vt Martinus abiectus, Martinus electus Dei pontifex appareret, iter quidem inchoare, sed occulta vi quadam prohibitus, promouere non potuit: donè inspiratione secreta voluntatem largitoris intelligens, Agaunum reuersus, quod gestum fuerat, referaret, & auaros illos monachos, quos inopes copia faciebat, redarguens, & quis esset,

Insigne & stupendum miraculum.

Hh

aperiens,

Dat Agau-
nensibus
partem fan-
guinis dui-
nirūs sibi
administra-
ti.

aperiens, data parte sanguinis cælitūs adepti, & cultello illis, quo cæspitem præde-
rat, dimisso, participes tantæ benedictionis efficeret. Quibus ad hæc tremefactis, &
culpam duritici suæ fatentibus, veniam clementer indulsit, omnia ei sua seque expo-
nentibus. Ipse, quæ Deus sibi præbuerat, arbitratus sufficere, vale factis illis, & acce-
pta à Deo facultate progrediendi, Turones redijt. Vbi cum maximo Clericorum &
ciuium vniuersorum tripudio & applausu, vt pastor & dominus, luxque patriæ, so-
lenni processione susceptus, ipsum, quem deferebat, sanguinem omni rosâ & obrizo
venustiore, per quotquot voluit vascula diuisum, locis, quibus iudicabat oportere,
decenter composuit. eiusdem metropolis principalem ecclesiam, sed & Andega-
uensem illi subiectam, tantorum pignorum parte aliqua nobilitans, in honorem eo-
rundem martyrum Mauricij sociorumque eius consecrauit. Cuius susceptionis me-
moria solenniter in vrbe nostra quotannis agitur quarto Iduum Maiarum &c. Dein-
de paucis interiectis:

Nora quid
tantus vir
tribuerit
sanctorum
reliquijs.

Intantum autem prædictorum Thebæorum martyrum sanguinem veneratus est
Martinus, vt ampullam ex eo completam, secum perenniter habendam retineret, &
in locum requietionis suæ, cum hominem exuisset, reponi præciperet.

FORTVNATI CARMEN DE EISDEM

beatissimis Martyribus.

S. Mauriti⁹
Dux legio-
nis Thebæ.

Cæleste ta-
lentū & di-
uitiæ Dei,
martyrum
reliquiæ.

TUrbine sub mundi cum persequerentur iniqui,
Christicolasque daret sæua procella neci?
Frigore depulso, succendens corda, peregit
Rupibus in gelidis feruida bella fides.
Quò pie Mauriti, ductor legionis opimæ,
Traxisti fortes subdere colla viros?
Quos, positis gladijs, armasti dogmate Pauli,
Nomine pro Christi dulcius esse mori.
Pectora belligero poterant quæ vincere ferro,
Inuitant iugulis vulnera chara suis.
Hortantes se clade sua sic ire sub astra,
Alter in alterius cæde natauit heros.
Audiuit rapidas Rhodani fons sanguinis vndas,
Tinxit & Alpinas ira cruenta niues.
Tali sine polos felix exercitus intrans,
Iunctus Apostolicis plaudit honore choris.
Cingitur Angelico virtus trabeata senatu:
Mors fuit vndè prius, lux fouet indè viros.
Eccè triumphantum ductor fortissime Regum,
Quatuor hîc procerum pignora sacra iacent.
Sub luteo tumulo latitat cæleste talentum,
Diuitiasque Dei vilis athena tegit.
Qui faciunt sacrum paradisi crescere censum,
Hæredes Domini luce perenne dati.
Sidereo chorus iste throno cum carne locandus,
Cum veniet iudex, arbiter orbis erit.
Sic pia turba simul festinans cernere Christum,
Vt cælos peteret, de nece fecit iter.
Fortunatus enim per fulgida dona tonantis,
Nè tenebris cruciet, quæso, feratis opem.

ASTE-